

تحلیل اثرات کالبدی طرح هادی براساس میزان رضایت مندی جامعه روستایی (مطالعه موردی دهستان نگل شهرستان سنندج)

*رحمت الله بهرامی

۱. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
(دریافت: ۱۳۹۵/۲/۲۰ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۳۰)

Analyzing the physical effects of "rural directorial plans" on villager's satisfaction (case study: rural district of Neggel, Sanandaj)

*Rahmatollah Bahrami

Assistant Professor of Department, Payam-e-Noor University, Tehran, Iran

(Received: 9/May/2016

Accepted: 19/Feb/2018)

Abstract:

This is more than three decades that directorial rural plan is applied in rural areas of Iran aiming at renewing and conducting the expansion of villages in terms of social, economical and physical dimensions. The mentioned plan tries to design a spatial landscape for the village as well as an extent in which public and government services are distributed optimally. It also provides required conditions for rural population sustainability. The aim of present study is evaluating the economic, physical, social, and ecological dimensions of executing rural directorial plan in rural district of Neggel, Sanandaj. The applied method is a descriptive one by which 27 indices are evaluated. The sample includes 308 households selected based on Cochran method. To show the significance level, Chi-Square test is applied and for ranking and classification, Friedman test and HAP technique are applied respectively. From a physical view, the results indicate that conducting rural directorial plan has played a rather successful role in improvement of internal road and street network of villages, reducing the levels of pollution, enhancing sanitary conditions and garbage removal of villages. However, from a spatial view, it seems that the mentioned plans are not successful in terms of access to services such as renewing residential buildings, sport and recreational services. So, to enhance the functionality of rural directorial plans it is necessary to correct the regulations, coordination between involved organizations and increasing budgets and credits for implementation of the plans.

Key words: village, rural directorial plan, Neggel rural district, satisfaction.

چکیده:

طرح هادی روستایی با قدمتی بیش از سه دهه و با هدف تجدید حیات و هدایت روستا به لحاظ ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی اجرا می‌گردد. طرح هادی چشم انداز فضایی - کالبدی روستا را طراحی و بستری مناسب برای توزیع بهینه خدمات دولتی و عمومی فراهم و شرایط لازم را برای پایداری جمعیت روستا ایجاد می‌کند. پژوهش با هدف ارزیابی اجرای طرح های هادی در ابعاد کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیستی در سطح دهستان نگل انجام گرفته است. تحقیق به صورت توصیفی از نوع پیمایشی که در آن ۲۷ گویه در ابعاد مختلف کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مورد بررسی قرار گرفته است. حجم نمونه براساس کوکران ۳۰۸ خانوار انتخاب شده اند. برای معناداری از آزمون کای اسکوتر؛ برای رتبه بندی از آزمون فریدمن و از روش تحلیل سلسله مراتبی برای سطح بندی استفاده شده است. نتایج نشان داد که اجرای طرح هادی به لحاظ کالبدی در راستای بهبود وضعیت شبکه معابر؛ بهبود آلودگی ناشی از گرد و غبار محلی؛ بهداشت روستا؛ وضعیت دفع زباله نسبتاً موفق عمل کرده اما از نظر فضایی؛ ضریب دسترسی به خدمات روستایی؛ خدمات ورزشی؛ تفریحی؛ نوسازی مسکن ناموفق عمل کرده است. برای بهبود عملکرد طرح هادی؛ بازنگری در تدوین قوانین؛ هماهنگی و جلب مشارکت نهادهای مرتبط با روستا و تخصیص اعتبارات لازم برای اجرای طرح ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: روستا، طرح هادی، دهستان نگل، رضایت مندی.

مقدمه

روستایی و کاهش مهاجرت های روستایی و تنوع بخشی از نظر توسعه یافتگی به فضای روستاها است.

با توجه به اهمیت طرح هادی از یک سو و ادامه روند طراحی و اجرای این طرح‌ها از سوی دیگر، مطالعاتی در زمینه ارزیابی اثرات طرح‌های هادی به منظور تعیین و تشخیص نقاط قوت و ضعف آن‌ها در ابعاد مختلف می‌تواند فرصتی مناسب برای بازنگری کامل‌تر را فراهم سازد. زیرا چنین بررسی‌هایی از یک سو؛ اطلاعات لازم برای مدیران از طریق یک فرایند بازخوردی کارآمد فراهم؛ تا آنها بتوانند روش‌های مناسب‌تر و بهتری برای اجرای طرح‌های آتی انتخاب نمایند. از سوی دیگر، از طریق شنا سابی ضعف‌ها و موانع اجرایی طرح، می‌توانند به یافتن راه‌حل‌ها کمک نموده و در نتیجه اجرای طرح‌های آتی را اثربخش‌تر و کارا تر نمایند (آمار و صمیمی شامی، ۱۳۸۸: ۴۵). تحقیق در راستای تبیین سطح رضایت مندی مردم روستا از اجرای طرح هادی می‌پردازد. براین اساس هدف کلیدی پژوهش این است که اجرای طرح هادی به عنوان سند توسعه کالبدی روستا در دهستان نگل واقع در شهرستان سنندج؛ تا چه اندازه سطح رضایت مندی مردم محلی روستا را کسب کرده است؟

در زمینه مطالعات روستایی؛ روش‌ها و دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد که چهار نوع آن از همه معروف‌تر است؛ دیدگاه اکولوژیک؛ دیدگاه کالبدی (فیزیکی) دیدگاه مرکزیت با بررسی مناسبات بیرونی و بالاخره روش یا دیدگاه کارکردی (آمار؛ ۱۳۸۲: ۲۳). در این پژوهش دیدگاه دوم یعنی کالبدی مد نظر است. در واقع بافت و کالبد روستایی تجلی‌گاه روابط و مناسبات درونی و بیرونی سکونتگاه‌های روستایی؛ شامل تعاملات محیطی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، سیاسی است (مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی، ۱۳۸۹، ۲۰). به عقیده هانس بوبک امروزه جغرافیا عمدتاً به بررسی عرصه‌های ساختاری - کارکردی می‌پردازد. عرصه‌هایی که نه تنها از نظر مکانی، بلکه از لحاظ ساختاری - کارکردی قابل تبیین و تشخیص هستند. پوشش ساختاری - کارکردی براین باور استوار است که میان ساختار و کارکردهای پدیده‌های مکانی - فضایی نوعی پیوستگی نظام‌وار حاکم است و یکی بدون حضور متناسب دیگری تحقق نمی‌یابد (سعیدی، ۱۳۹۰: ۱).

لیو^۱ براین باور است که فراهم ساختن امکانات و زیرساخت

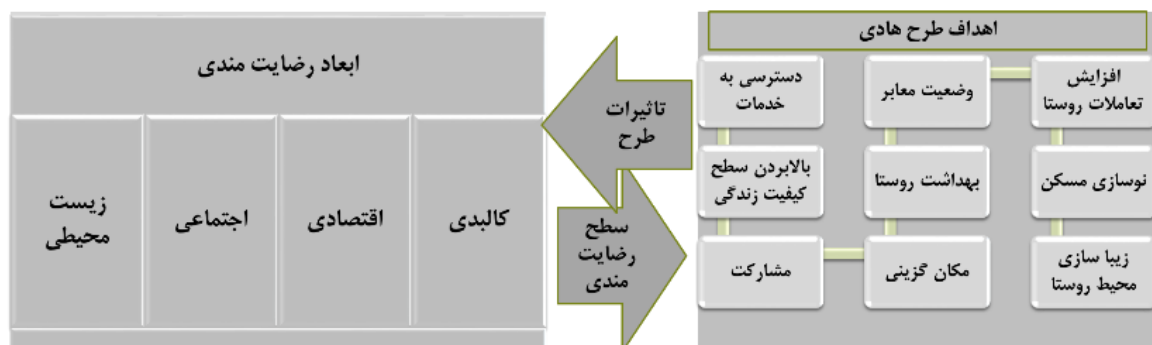
یکی از ویژگی‌های کشورهای در حال رشد؛ شکاف توسعه یافتگی میان مناطق و نواحی روستایی و شهری در ابعاد مختلف اقتصادی؛ اجتماعی؛ سیاسی و فرهنگی است. جریان مهاجرت های روستا/شهری با نرخ بی سابقه‌ای در کشورمان در حال جریان و افزایش است. براساس آخرین آمار طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۰ یعنی ۵ سال ۲/۵ درصد از جمعیت روستایی کشور کاهش یافته است. با تداوم چنین روندی شاهد تخلیه و خالی شدن تعداد زیادی از روستاهای کشور خواهیم بود. در کشورمان؛ بعد از انقلاب اسلامی سال ۵۷ برای پیشگیری از روند مهاجرت های روستا/شهری و افزایش کیفیت سطح زندگی در روستاها؛ ایده‌ها و طرح‌های متفاوتی در زمینه‌های مختلف عمرانی؛ خدماتی و توسعه کشاورزی مطرح گردیدند که یکی از آن‌ها در بخش عمران روستایی؛ اجرای طرح هادی روستایی بوده است. هدف این طرح‌ها در جهت تسریع روند توسعه یافتگی روستا مطرح گردید (آسایش، ۱۳۸۶: ۱۸۱)، تا به نوعی شدت نابرابری‌های بین نقاط شهری و روستایی کاهش یابد (عظیمی و جمشیدیان، ۱۳۸۴: ۲). طرح هادی روستایی است که با هدف فراهم کردن بستر تجدید حیات و هدایت روستا با در نظر گرفتن جنبه‌های فیزیکی و اقتصادی طراحی و انجام گرفته است (مولائی هاشم‌جین؛ ۱۳۸۶: ۱۰۶). طرح هادی روستایی با رویکردی مبتنی بر محوریت تحولات کالبدی در توسعه روستاها، به اجرای پروژه‌هایی پرداخت که همگی در پی دگرگون ساختن کالبد روستاها و به طبع آن دستیابی به توسعه روستایی بودند (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۸۵: ۴۷). "طرح هادی یا طرح جامع توسعه روستایی؛ راهنمای مصوبی برای هدایت عملیات سازندگی و آبادانی در روستاها؛ با آگاهی از وضعیت فرهنگی؛ اجتماعی و اقتصادی آنها است (شهبازی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۲۵).

در واقع آنچه که ضرورت برنامه‌ریزی کالبدی را در راستای طرح هادی محرز کرد؛ نابسامانی وضع فیزیکی روستاهای کشور است. گرچه تمامی این پروژه‌ها بر جنبه‌های کالبدی استوار است اما بی تردید این تغییرات و دگرگونی‌ها در کالبد روستاها؛ بر دیگر ابعاد محیط روستایی از آن جمله محیط طبیعی روستاها را تحت تاثیر قرار خواهد داد (مظفر و همکاران؛ ۱۳۸۷: ۱۲). از مهم‌ترین اهداف طرح هادی؛ تلاشی برای ماندگاری جمعیت

۱. Liu (2007)

طرح هادی روستایی بر اساس آئین نامه نحوه بررسی و تصویب طرح های توسعه و عمران محلی، ناحیه‌ای، منطقه‌ای، ملی و مقررات شهرسازی و معماری کشور مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۷۸ هیأت محترم وزیران عبارت است از: طرحی که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آبی و نحوه استفاده از زمین برای عمل کردهای مختلف از قبیل مسکونی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را بر حسب مورد در قالب مصوبات طرح های ساماندهی فضا و سکونت گاه های روستایی یا طرح های جامع ناحیه ای تعیین می نماید (تقی لو و همکاران؛ ۱۳۸۸:۲۳). با توجه به دیدگاه و نظرات اندیشمندان کشور در زمینه توسعه روستایی بالاخص در بخش عمرانی آن؛ چنین به نظر می رسد که ضرورت اجرایی طرح هادی در مناطق روستایی کشور به عنوان یک ضرورت تلقی و راهبردی برای برون رفت از بحران توسعه نیافتگی و پایداری محیط زیست روستا قلمداد گردد. بنابراین می توان گفت طرح هادی طرحی است با هدف ساماندهی و اصلاح بافت موجود؛ میزان و مکان گسترش آبی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف را بر حسب مورد در قالب مصوبات طرح های ساماندهی فضا و سکونت گاه های روستایی یا طرح های جامع ناحیه ای تعیین می نماید (غفاری؛ ۱۳۹۴:۲۳). به عبارتی دیگر طرح هادی روستایی با هدف اصلی ارتقای سطح کیفی ساختار کالبدی و فیزیکی مناطق روستایی و در نتیجه بهبود وضعیت اجتماعی - اقتصادی آنها و در نهایت دستیابی به توسعه روستاها در سطح کشور به اجرا در آمده است (رضایی و صفا؛ ۱۳۹۳: ۱۵۲). تبیین پیشینه تحقیق، با استفاده از جدول ۱ به بیان مطالبی پرداخته شده که بیشترین قرابت معنایی را با موضوع مورد نظر دارند.

های بهسازی و توسعه سکونتگاه های روستایی؛ یکی از مولفه های مهم برنامه ریزی توسعه روستایی به شمار می رود (Liu,2007:564). که می تواند زمینه را برای توسعه روستاها در سایر ابعاد اقتصادی؛ اجتماعی و فرهنگی فراهم سازد. عنابستانی معتقد است: طرح هادی به عنوان یک متغیر بیرونی وارد روستا می شود و بر ساختارهای روستا اثر می گذارد. این ساختارها شامل ابعاد چهارگانه فیزیکی - کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی روستا است (عنابستانی و اکبری، ۱۳۹۱: ۹۴). عزیزپور براین باور است که اجرای طرح هادی به منزله یک مداخله فیزیکی؛ روستاها را از ابعاد مختلف (زیست محیطی؛ اجتماعی؛ فرهنگی؛ اقتصادی و مدیریتی متاثر ساخته و دستخوش تغییر و تحول خواهد کرد (عزیزپور؛ ۱۳۹۰: ۷۶). پور طاهری و افتخاری براین باورند که بدون توجه به توسعه روستایی و پیشرفت روستاها و روستائیان نمی توان به توسعه و پیشرفت در مقیاس ملی اندیشید (پور طاهری و افتخاری؛ ۱۳۹۱: ۲۶). مطیعی براین باور است که یکی از مهمترین ابعاد زیست محیطی در نواحی روستایی؛ توسعه فیزیکی و برنامه ریزی های مرتبط با کالبد روستاهاست که از طریق طرح های مختلف عمرانی و توسعه ای شیوه کنش انسان را با محیط جهت دهی می کند (مطیعی؛ ۱۳۸۹: ۴۶). سعیدی معتقد است که فقر و مهاجرت های روستایی و پائین آمدن سطح زندگی روستایی در نتیجه بی توجهی عمران و توسعه روستاهاست (سعیدی؛ ۱۳۸۸: ۹). مولایی هاشجینی معتقد است عدم توازن در برخورداری از امکانات زیربنایی و رفاهی بین عرصه های شهری و روستایی و نابسامانی فیزیکی - کالبدی و معضلات زیست محیطی در روستاها ضرورت توسعه روستایی را امری لازم و ضروری تلقی می کند (مولایی هاشجینی؛ ۱۳۹۵: ۷۶).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

جدول ۱. مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش

سال	محقق	عنوان	نتیجه گیری
۱۳۸۴	عظیمی و جمشیدیان	بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی: غرب گیلان)	اجرای طرح هادی باعث پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش امیدواری آنها به سکونت در روستا شده اما لحاظ رعایت مسائل زیست محیطی و مشارکت مردمی به ویژه در فرایند تهیه طرح، چندان موفق عمل نکرده‌اند.
۱۳۸۸	برزو و همکاران	ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه	نبود شبکه فاضلاب خانگی؛ آلودگی کوچه ها و معابر؛ عدم صدور مجوز برای آب و لوله کشی و گاز، به عنوان مهمترین مشکلات زیربنایی روستا و همچنین نتایج این مطالعه تو صیه های برای برنامه ریزان طرح‌های هادی در استان کرمانشاه داشته؛ مشارکت فعال روستاییان در مراحل اجرای این طرح اجتناب ناپذیر است.
۱۳۸۸	عناستانی	ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی سکونت‌گاه‌های روستایی در روستاهای غرب خراسان رضوی	یافته‌ها بیان کننده آن است که طرح‌های اجرایی به لحاظ خدمات رسانی موفق بوده و باعث امیدواری روستاییان به سکونت در روستا شده، اما لحاظ زیست محیطی و جلب مشارکت مردم چندان توفیقی حاصل نشده است.
۱۳۹۰	عزیزپور و همکاران	تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونت‌گاه روستایی کشور	اجرای طرح هادی بر توسعه اشتغال، افزایش میزان سرمایه‌گذاری در روستا، افزایش میزان درآمد روستاییان و بهره‌برداری مناسب از زمین تاثیر مطلوب داشته است.
۱۳۹۱	عناستانی و اکبری	ارزیابی طرح های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان - مطالعه موردی شهرستان چهارم	نتایج نشان می‌دهد بیشترین اثرگذاری طرح بر بعد بازگشایی و نو سازی شبکه معابر روستایی بوده است، اما در سایر متغیرها، یعنی مسکن روستایی و کاربری اراضی توفیق چندان در محیط‌های روستایی حاصل نشده است.
۱۳۹۲	سواری و همکاران	تحلیل عوامل مرتبط با رضایت‌مندی روستاییان از طرح هادی؛ (مطالعه موردی روستای قراگل شهرستان دیواندره)	نتایج نشان می‌دهد که رضایت‌مندی روستاییان نسبت به طرح هادی کم و متوسط بوده است. علاوه بر این، نتایج حاصل از تحلیل عاملی سه عامل ایجاد علاقه‌مندی به روستا، اثرات فیزیکی-کالبدی و ایجاد اشتغال‌های جانبی در روستا را به عنوان اثرات طرح‌های هادی شناسایی کردند.
۱۳۹۳	رضایی و صفا	تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان زنجان	نتایج نشان داد که پنج عامل فیزیکی عمرانی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، بهداشتی و محیطی در حدود ۷۶ درصد از واریانس کل اثرات اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان زنجان را تبیین می‌نمایند.
۱۳۹۳	رضایی و شوکی آملانی	بررسی و تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی روستایی در مناطق روستایی شهرستان اسکو (مطالعه موردی: روستای سرین دیزج)	مهم‌ترین مشکلات در بخش زیست محیطی شامل آسیب دیدن گونه‌های جانوری و گیاهی در محدوده اجرای طرح‌ها، فرسودگی و تخریب چشم اندازهای طبیعی و فرسایش و از بین بردن خاک در محدوده اجرای طرح‌ها بودند.
۱۳۹۳	شکوری و شمس الدینی	سنجش تحقق پذیری ابعاد اجتماعی-اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونت‌گاه های روستایی (روستای شهرستان مرودشت)	نتایج نشان می‌دهد بین متغیرهای اجرایی طرح هادی و تحولات اجتماعی؛ اقتصادی؛ زیست محیطی احساس رضایت وجود دارد.

آزمون فریدمن برای رتبه بندی و روش خوشه ای برای سطح بندی گویه ها) مورد ارزیابی قرار گرفت.

جدول ۲. تعداد جمعیت؛ حجم خانوار و حجم نمونه در روستاهای مورد مطالعه

حجم نمونه	تعداد خانوار	روستا
۹۵	۳۸۰	میانه
۵۳	۲۱۲	برقره
۷۰	۴۲۸	دانیکش
۱۰۵	۵۴۰	زونج
۳۲۳	۱۵۶۰	جمع

ماخذ: سالنامه آماری (۱۳۹۵)

مواد و روش کار

تحقیق از نظر ماهیت از نوع تحقیقات کمی است. از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ گردآوری داده ها؛ جزو تحقیقات توصیفی از نوع پیمایشی است. هم‌چنین از نظر زمان؛ این تحقیق تک مقطعی بوده و داده ها و اطلاعات در یک دوره زمانی ۱۳۹۵ گردآوری شده اند. جامعه آماری تحقیق (N=۱۵۶۰) شامل کلیه خانوار روستاهایی که طرح هادی در آنها اجرا شده و حجم نمونه برابر با فرمول کوکران ۳۰۸ خانوار مشخص شد. در تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSSWin18 تحلیل در دو بخش توصیفی (شامل فراوانی، درصد) و استنباطی (شامل آزمون کای اسکور برای معناداری؛

کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار	اقتصادی
نظافت و پاکیزگی روستا	
تسهیلات بانکی	
وضعیت درآمد روستا	
افزایش مشاغل درآمدی	
تغییرات در شیوه تولید	
رفاه	
قیمت زمین	اجتماعی
خدمات بهداشتی و درمانی	
خدمات آموزشی	
مشارکت	
تأثیر کیفیت ارتباطات اجتماعی	
کاهش مهاجرت	

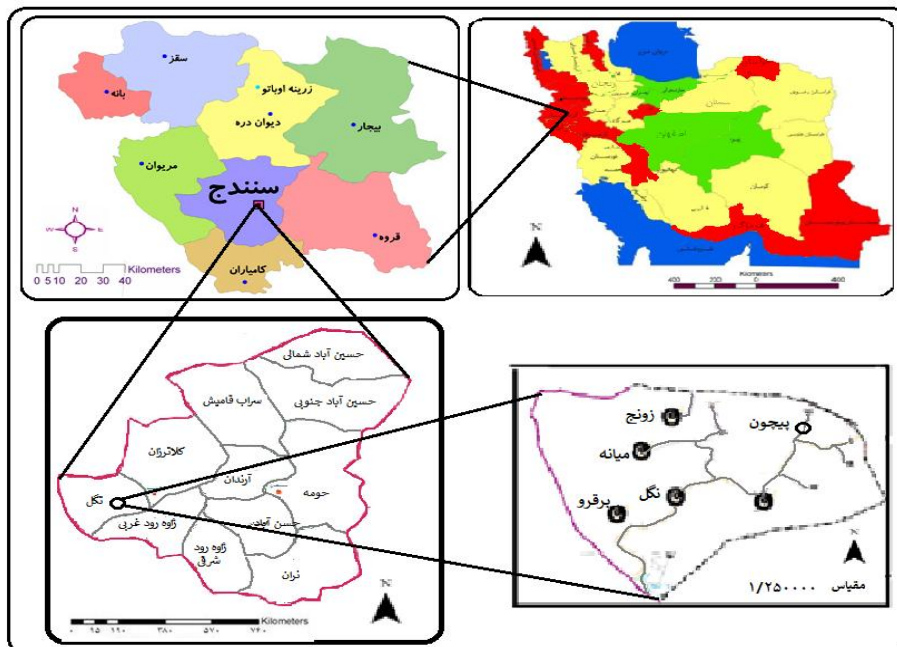
ماخذ: یافته های تحقیق

این شهرستان با مساحت ۸۳۴۲ کیلومتر مربع دارای ۲ شهر، ۲ بخش، ۱۰ دهستان و ۱۹۷ آبادی می باشد که ۱۸۷ آبادی آن مسکونی و ۱۰ آبادی آن خالی از سکنه می باشد. ۱۶٫۶ درصد جمعیت در روستاها و ۸۳٫۴ درصد در شهر زندگی می کنند. دهستان نگل در ۶۵ کیلومتری شهر سنندج و در امتداد محور سنندج به مریوان واقع است. این دهستان دارای ۱۳ آبادی با جمعیتی برابر با ۷۱۲۱ نفر است (سالنامه آماری: ۱۳۹۳).

پژوهش حاضر در چهار بعد کالبدی؛ اقتصادی؛ اجتماعی و زیست محیطی تهیه شده است که برای هر کدام از شاخص ها چند گویه انتخاب شده اند. در بعد کالبدی ۹ گویه؛ اقتصادی ۶ گویه؛ زیست محیطی ۷ گویه و در بعد اجتماعی ۵ گویه؛ در مجموع ۲۷ گویه و براساس طیف لیکریت سوالات پنج گزینه ای طراحی شده اند. (جدول شماره ۳).

جدول ۳. شاخص ها و گویه های مورد مطالعه

شاخص	گویه
کالبدی	کیفیت معابر
	کیفیت معابر فرعی
	ضابطه مندی مسکن
	پرهیز ساخت از اراضی شیب دار
	مکان گزینی خدمات
	مصالح بکار رفته
	زیبا سازی
	جدول گذاری و میدین
	کامل اجرا شده
	کیفیت آبرسانی
زیست محیطی	جمع اوری ابهای سطحی
	جمع اوری و دفع زباله
	فاضلاب
	دپوی فضولات حیوانی

شکل ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان (۱۳۹۳)

شرح و تفسیر نتایج

در نتایج یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد؛ از کل پاسخ‌گوینان؛ ۳۳ درصد آنها زن و ۶۷ درصد مرد بوده‌اند. در این راستا ۲۱ درصد پاسخ‌گوینان در زمینه‌های کشاورزی؛ ۱۵ درصد دامداری؛ ۱۰ درصد کارمند اداری؛ و بقیه در مشاغل آزاد و خدماتی اشتغال داشته‌اند. از آنجائی که تحصیلات مهم‌ترین متغیر در ادراک محیطی می‌باشد؛ براین اساس افراد بالای ۲۰ سال سن انتخاب شده‌اند. یافته‌ها از نظر سنی نشان می‌دهد ۲۷ درصد در گروه سنی ۲۰-۳۰ سال؛ ۳۰ درصد در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال؛ ۲۳ درصد در گروه سنی ۴۱-۵۰ سال و ۲۰ درصد بالای ۵۰ سال سن داشته‌اند. از نظر سطح سواد ۲۸ درصد زیر دیپلم؛ ۴۳ درصد دیپلم و ۲۹ درصد دیگر بالای دیپلم سواد داشته‌اند.

جدول ۴. توزیع فراوانی پاسخگوینان بر حسب سن

ردیف	گروه سنی (سال)	فراوانی	درصد
۱	۲۰-۳۰	۸۸	۲۹
۲	۳۶-۴۰	۸۵	۲۸
۳	۴۱-۵۰	۶۹	۲۲
۴	+۵۰	۶۶	۲۱
	کل	۳۰۸	۱۰۰

در یافته‌های استنباطی برای سنجش سطح رضایت مندی از اجرای طرح هادی از ۲۷ گویه از طریق پرسش‌نامه توسط مردم محلی در چهار بخش کالبدی؛ زیست محیطی؛ اقتصادی و

اجتماعی تکمیل شده است. برای رابطه معنا داری و سنجش داده‌ها از آزمون ناپارامتریک کای اسکوئر استفاده شده است. آزمون کای اسکوئر یک آزمون معتبر آماری است که بوسیله آن می‌توان پی برد که آیا رابطه سیستماتیک بین دو متغیر وجود دارد یا خیر؟ بر اساس محاسبات انجام گرفته از ۲۷ گویه؛ میزان خطا کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده که در این صورت فرض صفر که بر عدم وجود رابطه تاکید می‌کند؛ رد می‌شود و در واقع به احتمال بیش از ۹۵ درصد بین رضایت مندی خانوار و اجرای طرح هادی رابطه معنا دار وجود دارد.

بر اساس آزمون کای اسکوئر در بخش کالبدی، از هشت گویه مورد ارزیابی؛ چهار گویه (مکان‌گزینی خدمات؛ کیفیت معابر؛ جدول‌گذاری و احداث میادین و نوع مصالح به کار رفته) در حد قابل قبول بالای میانگین ۳ و چهار گویه سطح رضایت مندی کمتر از حد میانگین بوده است.

در بخش اجتماعی از پنج گزینه مورد ارزیابی؛ سه گزینه رضایت مندی را به دنبال داشته عبارتند از مشارکت مردم؛ خدمات آموزشی؛ خدمات بهداشتی و درمانی رضایت مندی در پی داشته است. در بخش اقتصادی شش گویه مورد مطالعه و هیچ کدام از گویه‌ها رضایت مندی را به دنبال نداشته است. در بخش زیست محیطی از هفت گزینه مورد مطالعه؛ سه گزینه نظافت و پاکیزگی؛ کاهش گرد و غبار؛ دفن فضولات رضایت مندی به همراه داشته، اما در چهار گزینه دیگر رضایت مندی ضعیف بوده است (جدول ۵-۸).

جدول ۵. رضایت مندی در بخش کالبدی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گوینان

ردیف	گویه	mean	SD	میانگین					شاخص‌های کالبدی
				بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	
۲	۳۰/۸۱	۳/۰۳	۱۲/۱۲	۲۱	۴۲	۱۳	۱۸	۶	مکان‌گزینی خدمات
۱	۳۲/۷۲	۳/۶۹	۱۵/۶۵	۲۲	۴۴	۲۸	۴	۲	کیفیت معابر
۶	۱۸/۲۰	۲/۷۶	۹/۰۱	۱۹	۳۵	۲۴	۱۲	۱۰	زیباسازی
۴	۲۸/۵۴	۳/۰۱	۱۰/۵۳	۱۸	۳۸	۲۵	۱۱	۹	جدول‌گذاری و میادین
۵	۱۹/۱۷	۲/۹۰	۹/۶۵	۱۸	۳۵	۲۶	۱۴	۷	ضابطه مندی مسکن
۸	۱۵/۱۹	۲/۸۳	۸/۹۷	۱۳	۲۶	۳۲	۲۲	۷	کامل اجرا شده
۷	۱۶/۶۵	۲/۳۷	۷/۳۵	۱۷	۳۴	۱۳	۲۰	۱۶	پرهیز ساخت از اراضی شیب‌دار
۳	۲۹/۱۱	۳/۱۰	۱۰/۵۳	۱۸	۳۵	۲۹	۱۰	۸	مصالح بکار رفته

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۳۹۵)

جدول ۶. سطح رضایت مندی در بخش اجتماعی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

رتبه	کای اسکوتر	mean	SD	میانگین به درصد					شاخص‌های اجتماعی
				خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۶	۱۳/۸۶	۳/۲۷	۱۰/۶۸	۳۵	۲۹	۱۸	۱۲	۶	خدمات بهداشتی و درمانی
۲	۲۹/۵۵	۳/۰۶	۹/۳۸	۳۲	۲۴	۲۶	۸	۱۰	خدمات آموزشی
۱	۳۶/۸۲	۳/۳۷	۳۷/۱۱	۳۶	۳۱	۱۲	۱۴	۷	مشارکت
۴	۲۶/۱۶	۲/۵۵	۶/۴۸	۲۲	۲۹	۲۳	۱۶	۱۰	تاثیر کیفیت ارتباطات اجتماعی
۵	۱۸/۶۱	۲/۰۸	۴/۳۴	۲۰	۲۴	۱۳	۱۸	۲۵	کاهش مهاجرت

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۳۹۵)

جدول ۷. سطح رضایت مندی در بخش زیست محیطی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

رتبه	کای اسکوتر	mean	SD	میانگین به درصد					گویه	زیست محیطی
				خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۷	۱۹/۲۶	۲/۴۷	۶/۱۰	۲۵	۲۲	۲۳	۲۲	۸	کیفیت آبرسانی	
۶	۲۲/۰۵	۲/۵۳	۶/۴۲	۲۸	۲۷	۱۸	۱۲	۱۵	جمع‌آوری آبهای سطحی	
۴	۳۶/۳۲	۲/۹۸	۸/۶۹	۳۰	۳۰	۱۷	۱۵	۸	مکان‌یابی محل جمع‌آوری و دفع زباله	
۵	۲۸/۳۶	۲/۸۲	۱۰/۵۱	۳۰	۳۵	۱۵	۹	۱۱	فاضلاب	
۳	۳۸/۲۱	۳/۳۳	۱۰/۳۵	۳۵	۲۷	۱۹	۱۴	۵	دپوی فضولات حیوانی	
۲	۴۲/۰۶	۳/۳۷	۱۱/۱۰	۳۱	۲۹	۲۳	۱۳	۴	کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار	
۱	۴۵/۲۲	۳/۳۵	۱۱/۱۶	۲۶	۲۲	۳۲	۱۲	۸	نظافت و پاکیزگی روستا	

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۳۹۵)

جدول ۸. سطح رضایت مندی اقتصادی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

رتبه	کای اسکوتر	mean	SD	میانگین					گویه	اقتصادی
				خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۴	۹۰/۸۲	۲/۶۲	۷/۹۷	۱۰	۱۳	۲۵	۳۲	۲۰	تسهیلات بانکی	
۶	۸۸/۵۶	۲/۲۴	۵/۰۲	۱۶	۲۰	۲۶	۲۵	۱۳	وضعیت درآمد روستا	
۳	۹۱/۶۰	۲/۶۹	۲۴/۷	۱۲	۱۶	۳۱	۲۶	۱۵	افزایش مشاغل درآمدی	
۲	۹۲/۳۲	۲/۷۰	۹۰/۸	۱۱	۹	۳۲	۲۷	۲۱	تغییرات در شیوه تولید	
۵	۸۳/۴۵	۲/۶۲	۳۵/۱۱	۸	۵	۲۵	۳۳	۲۹	رفاه	
۱	۹۸/۲۶	۲/۷۸	۷/۷۲	۱۰	۱۲	۲۲	۲۹	۲۷	قیمت زمین	

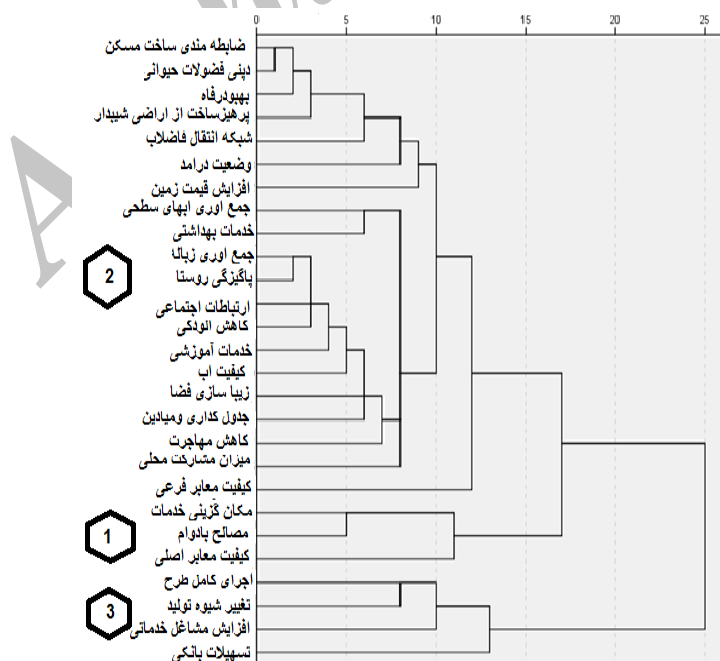
منبع: یافته‌های پژوهش (۱۳۹۵)

جدول ۹. نتایج رتبه بندی آزمون فریدمن در گویه های مورد مطالعه

فریدمن	گویه	فریدمن	گویه	فریدمن
8.79	تسهیلات بانکی	17.9	کیفیت معابر	کالبدی
13.05	وضعیت درآمد روستا	16.69	کیفیت معابر فرعی	
8.34	افزایش مشاغل درآمدی	12.22	ضابطه مندی مسکن	
6.15	تغییرات در شیوه تولید	10.1	پرهیز ساخت از اراضی شیب دار	
11.27	رفاه	20.03	مکان گزینی خدمات	
12.37	قیمت زمین	20.85	مصالح بکار رفته	
15.02	خدمات بهداشتی و درمانی	16.75	زیبا سازی فضای روستا	
17.4	خدمات آموزشی	16.76	جدول گذاری و میداین	
18.16	مشارکت	7.57	اجرای کامل طرح	
15.38	تاثیر کیفیت ارتباطات اجتماعی	14.38	کیفیت آبرسانی	
15.83	کاهش مهاجرت	14.63	جمع آوری ابهای سطحی	
13.02	دبوی فضولات حیوانی	15.06	جمع آوری و دفع زباله	
15.43	کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار	9.91	فاضلاب	
14.97	نظافت و پاکیزگی روستا			

جدول ۱۰. نتایج رتبه بندی ابعاد

رتبه	میانگین رتبه فریدمن	ابعاد
۱	۱۶,۳۶	اجتماعی
۲	۱۵,۴۳	کالبدی
۳	۱۳,۹۱	زیست محیطی
۴	۱۰,۰۰	اقتصادی
	۱۳,۸۰	متوسط

شکل ۲. خوشه بندی عوامل مورد مطالعه در سنجش سطح رضایت مندی مردم از اجرای هادی

مندی مردم از اجرای طرح هادی در مجموع از سطح نسبتاً ضعیفی برخوردار است. یعنی میانگین کل گویه ها برابر با ۲/۸۷ است. این بدان معنا نیست که در همه گویه ها سطح رضایت مندی پائین بوده است. در برخی موارد که اشاره می گردد نتایج مثبت و در برخی دیگر از گویه ها نتایج رضایت مندی در سطح پائینی بوده است. به طور کلی در ابعاد اجتماعی میانگین کل گویه ها برابر با ۲/۸۷؛ در بخش کالبدی ۲/۹۶ و بخش شاخص زیست محیطی ۲/۹۶ و در بعد شاخص اقتصادی ۲/۶۹؛ سطح رضایت مندی ضعیف است. به عبارتی بیشترین ضریب تاثیر رضایت مندی در بخش شاخص کالبدی و زیست محیطی بوده است. بر اساس آزمون فریدمن؛ گویه های مورد مطالعه در ابعاد مختلف از ضریب تاثیرگذاری یکسانی برخوردار نبوده اند. در بعد اجتماعی مهمترین عامل در پیش برد طرح هادی؛ نقش مشارکتی مردم روستاها بوده؛ البته این اصل مشارکت در متن فرهنگ بومی ایران از دیرباز وجود داشته. عامل دیگر با اجرای طرح هادی شبکه های ارتباطی (راه؛ برق؛ مخابرات) بالاخص راه ارتباطی تا حدودی بهبود یافته اما رضایت بخش نبوده است. غالب راه های روستایی آسفالت نشده اند اما تعریض آنها بستر ارتباطات شهر و روستا به منظور تامین نیازمندی های روزانه را افزایش داده است. نتایج پژوهش همسو با مطالعات فزونی اردکانی در سال ۱۳۹۰؛ رضایی و صفا در سال ۱۳۹۳ است. در بخش کالبدی؛ عواملی مانند زیبا سازی فضا از طریق کف پوش کردن معابر اصلی و فرعی؛ جدول گذاری؛ ایجاد آبراهه های کوچک و استفاده از مصالح با دوام در ساخت مسکن بیشترین میزان رضایت مندی را به دنبال داشته است. در بخش زیست محیطی عواملی مانند مکان یابی مناسب برای دپوی فضولات، کاهش آلودگی؛ نظافت و پاکیزگی روستا بیشترین تاثیر در رضایت مندی مردم محلی داشته است. اما در بخش اقتصادی به دلیل ضعف در نحوه توزیع اعتبارات و به تبع آن کمبود منابع مالی موجب شده اولاً طرح ها بطور کامل اجرا نشوند. دوم با توجه به تیپ استقرار روستاها؛ کوهستانی از نوع میان کوهی می باشند و زمین های زراعی و باغی بعضاً خارج از دسترس طرح هادی است؛ اجرای طرح هادی تاثیر زیادی بر رشد قیمت زمین ها نداشته باشد. سوم در بخش مسکن تسهیلات بانکی؛ انتظارات مردم محلی به منظور بهسازی و نوسازی مسکن روستایی را تامین نکرده است. مطالب فوق توسط نتایج مطالعات عنابستانی و همکاران (۱۳۹۳) تقی لو و همکاران (۱۳۸۸) محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۳) شکور و شمس الدینی (۱۳۹۳) سواری و همکاران (۱۳۹۱) جمینی و

بر اساس تحلیل سلسله مراتبی خوشه ای؛ همان طوری که در شکل شماره ۲ نشان داده شده است؛ سطح رضایت مندی در سه خوشه مشخص گردیده است. خوشه اول که شامل سه گویه (کیفیت معابر؛ نوع مصالح و مکان گزینی خدمات) بیشترین سطح رضایت مندی در بخش کالبدی را بخود اختصاص داده است؛ خوشه دوم شامل ۲۰ گویه در ابعاد اقتصادی؛ اجتماعی و زیست محیطی) و خوشه سوم که کمترین میزان رضایت مندی مردم را بخود اختصاص داده شامل چهار گویه اقتصادی بوده است.

بحث و نتیجه گیری

یکی از مشکلات کشورهای در حال توسعه از آن جمله ایران؛ روند شتابان شهرنشینی و نابرابری توسعه ای چه در میان مناطق و در میان نواحی شهری و روستایی است. "مایکل تودارو ضرورت تقدم و توجه به توسعه روستایی نسبت به شهری را به آن علت می داند که راه حل مسئله بیکاری شهری و تراکم جمعیت؛ در بهبود محیط روستا است (تودارو؛ ۱۳۹۰: ۲۳). روستاها چه از نظر حجم جمعیتی، تولید و اشتغال در کشور از جایگاه مهمی برخوردارند. یکی از اهداف برنامه های توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور؛ کاهش نابرابری های شهر و روستا است. در این راستا اجرای طرح هادی روستایی که در پهنه جغرافیایی کشور از سال ۱۳۶۸ با برنامه ریزی مدون تاکنون به مرحله اجرا در آمده؛ با هدف بهبود ساختار کالبدی روستا و به منظور ماندگاری جمعیت و کاهش روند مهاجرت ها بوده است. کارشناسان براین باورند اجرای کامل طرح هادی روستایی می تواند نقش بنیادی و زیربنایی در توسعه کالبدی - فضایی روستا داشته باشد. این طرح توسعه ای به دلیل ضعف در ساختار تهیه و روش اجرای آن؛ دارای مشکلاتی است که در برخی نواحی روستایی نه تنها پایداری روستایی را حفظ نکرده؛ بلکه روند مهاجرتی همچنان ادامه دارد. به عبارتی با وجود هزینه های مادی و معنوی زیادی که برای طرح هادی به کار گرفته شده متأسفانه نه توانسته در بعد فضایی؛ بافت کالبدی منظمی به روستاها ببخشد و از طرفی هم رضایت مندی مردم روستا را به جای آورد. بنابراین ارزیابی های طرح هادی روستایی ضرورت تام دارد؛ تا چالش ها و نقاط ضعف آنها روشن سپس با دید جامع و کاربردی تر؛ طرح هادی در فضای روستا اجرا گردد. از آنجائی که هدف پژوهش ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی در دهستان نگل سهندج است. نتایج پژوهش براساس آزمون فریدمن نشان داد که میزان رضایت

همکاران (۱۳۹۱) تایید می‌گردد.

لازمه از نیروهای مردمی برای پیشبرد طرح استفاده گردد. نتایج تحقیقات مطبوعی لنگرودی و باری حصار (۱۳۸۹) عظیمی و همکاران (۱۳۹۱) تقوایی میرنجف (۱۳۸۶) یاسوری (۱۳۸۵) محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۳) سواری و همکاران (۱۳۹۲) شکور و شمس‌الدینی (۱۳۹۳) صابری فر (۱۳۹۰) مطالب فوق را تأیید می‌کنند.

با توجه به پائین بودن سطح رضایت مندی مردم رو ستا از اجرای طرح هادی؛ به نظر می‌رسد پیشنهادهای زیر می‌تواند در رضایت مندی اثر بخشی طرح هادی موثر باشد.

- یکی از عوامل مهم نارضایتی مردم از طرح هادی این بود که طرح به صورت ناقص اجرا شده و بعد از چندین سال ناتمام مانده است. چنانچه در این زمینه مسئولین استانی بازنگری داشته باشند؛ می‌توانند سطح رضایت مندی را ارتقاء دهند.

- یکی دیگر از عوامل پائین بودن سطح رضایت مندی مردم روستا؛ عدم هماهنگی و مشارکت نهادهای دولتی در اجرای طرح هادی بوده است. بنابراین قبل از طراحی طرح هادی توسط مشاور؛ هماهنگی با نهادهای دولتی و جلب دیدگاه و نظرات آنها در زمینه نحوه اجرای طرح ضروری به نظر می‌رسد.

- بهره‌گیری از توان نهادهای محلی مانند شوراهای اسلامی؛ افراد معتمد و ریش سفیدان؛ در زمینه نحوه مشارکت در اجراء؛ نحوه حفاظت از خدمات بستر تسهیل‌گیری روند اجرایی طرح را بیشتر می‌کند.

- با توجه به این که اعتبار سند طرح هادی به مدت ده سال است. اجرای برنامه‌های زیست محیطی که بیشتر نیازمند همکاری و همیاری دهیاران و شوراهای اسلامی و بخشرداری است؛ ضرورت اجتناب پذیر است.

نتایج حاصله از یافته‌های تحلیلی نشان می‌دهد علی‌رغم هزینه‌های مادی و معنوی زیادی که صرف اجرای طرح هادی در رو ستاها شده؛ اما اجرای طرح با اهداف پیش‌بینی شده آن که بر بهبود ساختارهای کالبدی رو ستا تأکید دارد؛ فاصله دارد. عدم اجرای کامل طرح هادی و پیاده نشدن مراحل تکمیلی و نهایی پروژه؛ سبب پائین آوردن سطح رضایت مندی روستائیان شده است. از طرف دیگر مطالعات میدانی نشان داد با وجود چندین سال از اجرای طرح هادی نه تنها مکان‌گزینی‌های پیش‌بینی شده تغییر کاربری داده شده اند بلکه دهیاران و شورای اسلامی روستا با هماهنگی بخشداران تغییراتی در مکان‌گزینی خدمات روستایی را ایجاد کرده اند. در واقع نهادهای مدنی و دولتی از یک طرف و عدم هماهنگی و همکاری سایر نهادهای دولتی در زمینه توسعه خدمات زیربنایی و عمومی به روستا موجب گردیده نه تنها سطح رضایت مندی در سطح پائینی قرار بگیرد بلکه روستائیان از توسعه کالبدی رو ستا قطع امید کرده و راه مهاجرت را برای زندگی بهتر انتخاب کرده اند. مطالعات میدانی نشان داد از رو ستاهای مورد تحقیق حدود ۳۵ خانواده اقدام به مهاجرت کرده اند.

با توجه به نتایج تحقیق به منظور توانمندسازی در اجرای طرح و رضایت مندی آن از سوی مردم؛ لازم است اولاً بنیاد مسکن برای تهیه طرح دیدگاه‌ها و نظرات سازمان‌های مرتبط با رو ستا را با توجه به مکان‌گزینی‌ها مورد توجه قرار دهد. دوم اجرای طرح با هماهنگی و نظارت سازمان‌های مربوطه یا نمایندگی آنها انجام بگیرد نه صرفاً به حضور دهیاری‌ها اکتفا گردد. سوم این که بودجه لازم برای طرح پیش‌بینی و به طور کامل اجرایی گردد. چهارم در صورت کمیبود با توجه به تدابیر

منابع

- آسایش، حسین (۱۳۸۶). "برنامه رو ستایی در ایران". تهران، چاپ اول؛ انتشارات پیام نور.
- آمار، تیمور و صمیمی شامی، رضا (۱۳۸۸). "ارز شیایی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های روستایی (مطالعه موردی: بخش خمام شهرستان رشت). مسکن و محیط روستا، شماره ۱۲۷، سال بیست و هشتم، ص: ۴۴-۵۵.
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۸۸). "تدوین برنامه راهبردی توسعه کالبدی روستاهای کشور".
- پاپلی یزدی، محمد حسین و ابراهیمی، محمد امیر (۱۳۸۵). "نظریه‌های توسعه روستایی". چاپ سوم انتشارات سمت، تهران.
- پورطاهری، مهدی؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و عباسی، محسن (۱۳۹۱). "ارزیابی عملکرد طرح‌های هادی روستایی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی؛ مطالعه موردی روستاهای نیوت و خوران شهرستان ایوان غرب". مجله جغرافیا و پایداری محیط، سال ۲؛ شماره ۵؛ ص: ۳۶-۲۵.
- تقوایی، مسعود و موسوی، میرنجف (۱۳۸۶). "ارزیابی میزان تحقق پذیری طرح هادی شهر مهریز". مجله تحقیقات جغرافیایی، دوره ۲۳ شماره ۳، اصفهان. صص: ۸۰-۶۳.
- تقی‌لو، علی اکبر؛ خسروبیگی، رضا و خدایی، یوسف (۱۳۸۸).

- شهرستان مرودشت) ". جغرافیا و آمایش شهری، شماره ۱۳، ص ۵۲-۳۹.
- شه بازی، اسماعیل؛ کولیوند، زهرا و هاشمی، ندا (۱۳۸۹). "درامدی بر آسیب شناسی توسعه روستایی". چاپ اول؛ تهران؛ انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- صابری فر، رستم (۱۳۹۰). "بررسی متغیرهای تاثیر گذار بر موفقیت طرح هادی روستایی در استان خراسان جنوبی". فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۶ شماره سوم (پیاپی ۱۰۲)، اصفهان، صص ۲۳۰-۲۱۳.
- عظیمی، نورالدین و جمشیدیان، مجید (۱۳۸۴). "بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح های هادی روستایی مطالعه موردی غرب گیلان". نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۲، صص ۳۴-۲۵.
- عظیمی، نورالدین؛ مولایی هاشجینی، نصراله و عزیزاده، علیرضا (۱۳۹۰). "بررسی عوامل جغرافیایی موفقیت اجرای طرح هادی روستایی در شرق استان گیلان". فصلنامه چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال ششم، شماره ۱۶، صص ۹۸-۸۴.
- عنابستانی، علی اکبر (۱۳۸۸). "ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی (مطالعه موردی روستاهای غرب خراسان)". اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی، زاهدان، صص ۱۱۰-۹۳.
- عنابستانی، علی اکبر و اکبری، محمدحسین (۱۳۹۱). "ارزیابی طرح های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان (مطالعه موردی: شهرستان چهرم)". نشریه برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۵ شماره ۱۸، صص ۹۹-۸۵.
- عنابستانی، علی اکبر؛ عزیزور، فرهاد و جوانشیر، مهدی (۱۳۹۳). "بررسی میزان رضایت جوامع روستایی از مکان یابی کاربری های طرح هادی روستایی (مطالعه موردی روستاهای نمونه شهرستان خواف)". فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۹، شماره چهارم (پیاپی ۱۱۵)، اصفهان، صص ۱۸۰-۱۶۵.
- غفاری، سید رامین (۱۳۹۴). "طرح هادی روستایی و تغییر کاربری اراضی مطالعه موردی روستاهای دهستان چرمود شهرستان لنجان اصفهان". فصلنامه جغرافیا، دوره جدید، سال ۱۳، شماره ۴۵، تهران، صص ۲۳-۱.
- فروزی اردکانی، زهرا و حیاتی، داریوش (۱۳۹۰). "نقدی بر روند اجرای طرح هادی روستایی با نگرشی به تجربه سپیدان
- "ارزیابی طرح هادی روستایی در ابعاد کالبدی؛ اجتماعی و اقتصادی از دیدگاه روستائیان (مطالعه موردی شهرستان کمیجان استان مرکزی)". اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی. زاهدان، صص ۳۲-۲۲.
- تودارو، مایکل (۱۳۹۰). "توسعه اقتصادی در جهان سوم". مترجم غلامعلی فرجادی؛ انتشارات کوهسار، چاپ هیجدهم، تهران.
- جمینی داوود و همکاران (۱۳۹۱). "اثرات کالبدی-زیست محیطی اجرای طرح هادی و تاثیر سازو کار مدیریتی آن مورد روستای بدر آباد روانسر". مجموعه مقالات اولین همایش ملی توسعه روستایی، گیلان ۱۴ و ۱۵ شهریور ماه ۱۳۹۱، صص ۶-۱.
- رضایی، روح الله و صفا، لیلا (۱۳۹۳). "تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستایی با استفاده از مدل معادلات ساختاری (مطالعه موردی شهرستان زنجان)". مجله فضای جغرافیایی، سال چهارم شماره ۴۶، اهر، صص ۱۷۱-۱۵۱.
- رضایی، روح الله و شوکتی آمانی، محمد (۱۳۹۳). "بررسی مشکلات زیست محیطی اجرای طرح هادی در روستای سرین دریز در شهرستان اسکو". مجموعه مقالات دومین کنفرانس ملی برنامه ریزی و محیط زیست، تهران، ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت سال ۱۳۹۱، صص ۸۵-۷۵.
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان (۱۳۸۵). "سالنامه آماری".
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان (۱۳۹۳). "سالنامه آماری".
- سعیدی، عباس و ایمانی، بهرام (۱۳۹۳). "نقش عوامل و نیروهای درونی و بیرونی در دگردیسی کالبدی-فضایی سکونتگاه های روستایی". فصلنامه جغرافیا، شماره ۴۰، صص ۲۷-۷.
- سعیدی، عباس و رستگار، ابراهیم (۱۳۸۸). "اثربخشی طرح ها و پروژه های عمرانی در توسعه اجتماعی-اقتصادی". فصلنامه جغرافیا، شماره ۲۲، صص ۶۷-۴۷.
- سواری مسلم و همکاران (۱۳۹۲). "تحلیل عوامل مرتبط با رضایت مندی روستائیان از طرح هادی (مطالعه موردی روستای قراگل شهرستان دیواندره)". مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۲؛ تهران، صص ۸۲-۶۷.
- شکور، علی و شمس الدینی، علی (۱۳۹۳). "سنجش تحقق پذیری ابعاد اجتماعی-اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونت گاه های روستایی مطالعه موردی روستای کناره-

هادی بر محیط زیست رو ستاهای ایران". *فصلنامه علوم محیطی*، سال پنجم شماره ۳، تهران، صص ۳۲-۱۱.

معاونت عمران رو ستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۸۸). "ارزشیابی اثرات اجرای طرح های هادی روستایی". تهران. انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

مولایی هشجینی، نصراله (۱۳۹۵). "تحلیل اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی از دیدگاه روستائیان شمال استان اردبیل". *فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای*، سال ۶، شماره پیاپی ۲۱، ص: ۹۲-۷۵.

مولائی هشجینی، نصراله (۱۳۸۶). "تحلیلی پیرامون اهداف؛ ضرورت ها و فرایند تهیه؛ تصویب و اجرای طرح هادی روستایی با تاکید بر استان گیلان". *چشم انداز جغرافیایی*، دوره ۲ شماره ۴، رشت، صص ۱۲۳-۱۰۵.

یاسوری، مجید (۱۳۸۵). "ضرورت های اجرای طرح هادی روستایی برای کاهش مشکلات شهری". *مجموعه مقالات کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری*، تهران.

فارس". *مجموعه مقالات اولین کنگره ملی علوم و فناوری های نوین کشاورزی زنجان*، ۲۱-۱۹ شهریور ماه ۱۳۹۰، صص ۴-۱.

محمدی یگانه، بهروز؛ نباتی، علی و چراغی، مهدی (۱۳۹۳). "تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی دهستان کرانی بیجار)". *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، شماره ۱۳۹، تهران، صص ۹۹-۱۱۲.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). "شناسنامه آبادی های استان کردستان".

مطیعی لنگرودی، محمد حسن و ار سور یاری، حصار (۱۳۸۹). "محافظت محیط زیست و برنامه ریزی توسعه فیزیکی روستا با تاکید بر ارزیابی طرح های هادی روستایی؛ جغرافیا و برنامه ریزی محیطی". *مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان*، دوره ۲۱، شماره ۳، اصفهان، صص ۶۰-۴۵.

مظفر، فرهنگ و همکاران (۱۳۸۷). "ارزیابی اثرات اجرای طرح

Liu, Y.S. (2007). "Rural Transformation Development and New Countryside Construction in Eastern Costal Area of

China." *A Geographical Since*, No20.62, pp.563-570.

Archive of SID